

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ Голос адыга макъ

1923-рэ ильсүүм
пътхапам
кынчелжээнгээ туудаклы

№ 228 (21717)

2018-рэ ильс

ШЭМБЭТ

ТЫГЬЭГЬАЗЭМ и 15

ОСЭ ГҮЭНЭФАГЬЭ ИЭП
КЫХХЭТҮҮТЫГЬЭХЭР ҮКИ
НЭМҮКИ КҮЭБАРХЭР
ТИСАЙТ ИЖҮҮГӨТӨШТҮҮХ
WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгэ Республикаем и Правительствэ игъэзет

Сурэлтийр А. Гусевым тырихыгь.

2019-р театрэм и Ильс

Урысыем и Президентэу Владимир Путиныр кіэшакло фэхьи, 2019-рэ ильсүүр театрэм и Ильсэу тихэгъэгу щагъэнэфагь. Ащ фэгъэхыгъэ зэхахьэхэр тыгъэгъязэм и 13-м Урысые Федерацием Ѣыктуагъэх. Театрэм и Ильс Адыгейим кыышызэуахыгь.

Адыгэ Республикаем и Къэра-
лыго филармоние къэгъэль-
хонэу кыышызэуахыгъэр рес-
публикаем итеатрэхэм ялофша-
кэе ехыллагь. Лъэпкъ театрэу
Цэй Ибрахимэ ыцлэкэ щытым
икъэгъэльхонхэр зэгъекулагъех,
спектаклэхэм къацаатирахыгъе
сурэтхэр лъэгъупхъях. Адыгэ
шъушашем идэхахьэ, лъэпкъ І-
шъагъэхэм якъэгъэльхонхэр
гъешлэгъоных.

Республикэм ихэбээ къулыку-
шэхэр, театрэхэм ялофшилэхэр,

культурэм пыщаагъэхэр зэхахьэм
хэлэжагъяа.

Республикэм и Лышихъэу
Къумпыйл Мурат пчыхъэзэхахьэм
къызыщэгүшүйэм театрэм плу-
нгыгъэ мэхъанэу илэм зыкъиз-
рилэтийрэм осе ин фишыгъ.

— **Лъэпкъхэр нахь зэлэ-
благъэ хъунхэм, зэгүрүон-
хэм, культурэм ыбзэкэ зэдэ-
гүшүйнхэм афэш! театрэм
пшъэриль инхэр илэх**, — къы-

луагь Къумпыйл Мурат.
Адыгабзэм, литературэм язэ-

гъешлэнкэе республикэм и Лъэпкъ
театрэу Цэй Ибрахимэ ыцлэкэ щытым
лофшленышо зэргигъэ-
цаклэрэр, республикэм итеат-
рэхэр лъэпкъыбэ зыкъисэурэ
Адыгейим икультурэ зэгъушом-
бгүүгэйным зэрэпильхэр хигъэ-
унэфыкыгъ.

2018-рэ ильсүүм Адыгейим
и Лышихъэ дэжь культурэм-
кэ үкки искуствэхэмкэ Совет
шызэхашагь. Театрэхэр зычээт
унэхэм, культурэм иунэхэм язы-
тет нахьшу шыгъенямкэ

республикэм юфыгъо гъенэ-
фагъэхэр зэрэшагъэцаклэрэр
зэхахьэм кынчалуагь.

Театрэхэм ялофшилэхэм я
Союз иквутамэу Адыгейим шы-
зэхашагьэм илашэу Зыхъэ За-
урбий пчыхъэзэхахьэм кынчы-
гүшүйагь. Республикаем итеат-
рэхэм яртистхэм едзыгъохэр
къягъэльхэуагъяа.

Лъэпкъ театрэм яртист цэ-
рилохэу Зыхъэ Заурбийрэ Кү-
кэнэ Муратрэ зыхэлжэгъэх
къэшыгъор искуствэм ишепхъэ

льагэхэм адештэ. Спектаклэу
«Псэлхыхохэм» пыдзагъэу къод-
джэ щылаклэр, ныбжыкылэгъур,
унагъом нысэ кызыэрэфаща-
гъэр, нэмүкхэм уялтынкээ
гъешлэгъонгъэх.

Республикэм инэмүкти теат-
рэхэм якъэгъэльхонхэр узы-
лэпищэу зэхашагъяа. 2019-рэ
ильсүүм театрэхэм ялофшил-
эшүйнгъэм диштэу зэхашэшт,
цыфхэр агъегушоштых.

ЕМТЫЛЬ Нурбай.

Адыгэ Республикаем и Лышихъэ иунашъу

Рэзэныгъэ тхыль ятыгъэним ехыллагь

Ошлэ-дэмшишэ тхъамыклагъохэм якіэуххэм ядэгъэ-
зыжынкэе юфыгъо къэуцуухэрэм язэшохын чанэу
зэрэхэлжэхэрэм пае рэзэныгъэ тхыль ятыгъэнэу:

1) **Акыгъу Мэдин Махмудэ ыкъом** — федераль-
нэ къэралыгъо учреждениеу «Урысыем ошлэ-дэмшишэ
юфхэмкэе и Министерствэ Адыгэ Республикаемкэе и
Гъэйорышлэгэ шъхьаалэ ошлэ-дэмшишэ юфхэмкэе и Гул-
чуу Адыгэ Республикаем Ѣылэр» зыфиорэм иотделэу
юфшленым икъэгъэгъунэн фэгъэзагъэм инженер;

2) **Индрысэ Жанетэ Александр ыпхъум** — Уры-

сыем и МЧС и Гъэйорышлэгэ шъхьаалэ Адыгэ Респу-
бликаем Ѣылэм кадрэхэмкэе, плуныгъэ юфымкэе,
сэнхэхатхэм афэгъэхъазырыгъэнхэмкэ иотдел ин-
спектор-психолог шъхьа;

3) **Ослэн Альберт Теуцожь ыкъом** — муниципаль-
нэ образованиеу «Красногвардейскэ районым» илаш;

4) **Шъхъэлэхъо Аэмэт Мэзбэч ыкъом** — муници-
пальнэ образованиеу «Тэхүүтэмымкье районым» илаш;

5) **Лыгъэсэ Махмуд Аэмэт ыкъом** — муници-
пальнэ образованиеу «Адыгэхъалэ» илаш;

6) **Тормозов Иван Николай ыкъом** — Урысы-
ем и МЧС Адыгэ Республикаемкэе и Гъэйорышлэгэ
шъхьаалэ лъыгълээн, профилактике юфшленымкэ игъ-
юфшланлэ иотдел илаш.

Адыгэ Республикаем и Лышихъэ

Къумпыйл Мурат

къ. Мыекуулэ,
тыгъэгъязэм и 13, 2018-рэ ильс
N 321

Республикэмкээ мэхъанэшхо зијэ проект

Кэралыгъо корпорациеу «Росатомым» хэхьэрэ компаниеу «Новавинд» жыбыгъэкээ юф зышээрэ паркым игъэпсын Адыгейим щыригъэжьагь.

Мы шыкір кызфагъэфедээ, энергетикэм ылъэныкъокэ республикэм хэхъоныгъэ ышынным проектыр фэйорышэшт. Джырэ уахътэм Урысъем шашиярж жыбыгъэкээ юф зышэшт электростанцие анахь инэу мыр щыт.

Компанием ипащхэм тыгъусэ зэхажгъэ пресс-турым республикэм имызакъоу, кэралыгъом ишъольыр зэфэшхъафхэм къарыкыгъэ журналистхэр хэлэжьагъэх. Проектыр зыщагъэцекіэрэ чытпэу Шэуджэн ыкчи Джэдже районхэм ягъунапкэ щылэм ахэр еклонлагъэх. Непэрэ мафэм ехүулэу паркым ишын зынагъэсигъэр къафалотагь, псэолтэш ювшэнхэр зэрэлтыкъуатэхэрэр, пкыгъгэ зэфэшхъафэу мы чытпэм щагъеуцугъэх арагъельгэгъуцугъэх.

МВти 150-рэ клюачэ зијэ жыбыгъэкээ юф зышэшт паркым даклоу кВт 220-рэ клюачэ зијэ подстанцием ишыни компаниер фежьагь.

зијэ подстанцием ишыни компаниер фежьагь.

Мы ильэсис, бэдзэогъум яхъзэхэль обществэу «Ветро-ОГК» зыфиорэм проектыр

зыщагъэцекішт площаадкэм техникэр кыщагь, жыбыгъэкээ юф зышэшт пкыгъохэм ягъеуцун ыльялсэ джырэ уахътэм атъехъазыры. Зэкіэмкіи ахэм

МВти 150-рэ клюачэ зијэ жыбыгъэкээ юф зышэшт паркым даклоу кВт 220-рэ клюачэ зијэ подстанцием ишыни компаниер фежьагь.

япчагъэ 60 хуущт, пкыгъго пэпчь МВт 2,5-рэ клюачэ илэшт, ахэм ялэгагъэ метрэ 75-м шөгжэгъягъэу 135-м нэсүшт. Ильэсис къыкыц гурытымкээ кВт миллион 354-рэ электроЖнергии къытшт.

Проектыр зыщагъэцекіэрэ чытпэм къеклонлагъэ Адыгейим и Премьер-министрэу Александр Наролиним гүщыэр зештэм, Адыгэ Республиком и Лышъхъу Къумпъыл Мурат ыцэкиэ юфтхъабзэм хэлжэхэрэм шүүфэс къарихыгь. Мы проектыр игъэцекіэн республикэм ипащэ мэ-

«Адыгейим имызакъоу, Урысъемкіи мыр проектышиоу щыт. Республикэм иэкономикэ хэхъоныгъэхэр ышынхэм, шъольырым иэнергосистемэ зыпкь итэу юф ышынхэм ар афэйорышэшт. — Адыгейим имызакъоу, Уры-

хъанэшхо зэрэритырэр, ар щылэнхъэм щыгхырышыгъэным пае компанием сид фэдэрэ лъэныкъоки лэпийэгъу зэрэфэхъухэрэр, аш пае «зы шъхъантупчэекэ» заджэхэрэ шыкіэмкіе ар зэрэльгээжкуатэрэр хигъеунэфыкыгь.

— Адыгейим имызакъоу, Уры-

компаниеу «Новавинд» зыфиорэм игенеральнэ директор игуадээу Андрей Нестерук кыззэриуагъэмкээ, жыбыгъэкээ юф зышэшт паркым ыкчи электростанцием ягъэпсын республикэм иорганизацхэри къыхэлажьех. Непэрэ мафэм ехүулэу агъэцеклагъэр маклэп, жыбыгъэ-

кэ юф зышэшт пкыгъохэм зыщагъэуцушт чытпэхэм алъапсэ агъэхъазырыгь, ахэр агъэчыгъэх, пкыгъохэм ашыщхэр агъеуцугъэх. Проектым игъэцекіэн зэкіэмкіи сомэ миллиард 20-м ехъу пэүхъацтэу къалъятаагь.

— Жыбыгъэм иамалкэ юф зышэшт пкыгъо 60 мы чытпэм щыдгъеуцушт. 2019-рэ ильэсис иятлонэрэ квартал паркым иоффшён ригъэжьэшт. Проектым игъэцекіэн пэүдгъэхъэрэ мылькум ильэси 10-м ехъукэ зыкъигъэшыпкъэжынэу тэгъеннафэ. Паркым клюачэу илэм Мыекъуапэ зэрэлсаау электроЖнергии щымыкіэн амал къытшт, — къыуагь А. Нестерук.

Непэрэ мафэм ехүулэу ашлагъэр, тапэкээ пшъэрэлтэу зыфагъэуцужыхэрэр компанием илъыкъохэм къалотагь, журналистхэм къатыгъэ учпчэхэм джэуапхэр къаратыгыгъэх. Республикэмэ инвесторымрэ азыфагу иль зэгурьоныгъэр агъэптиээ тапэкэи юф зэршэштэр, лъэныкъохэм шуагъэ къафээзыхыищт проектыр зэрифэшүүашу гъэцекіэгъэнэм зэрэпилыщхэр къалуагь.

**ТХЬАРКЬОХЬО Адам.
Сурэтхэр ىшынэ Аслъан
тырихыгъэх.**

Адыгэ паlor къэхъылъагъа, хъаумэ тэ тыкъэлэнлагъа?

Хульфыгъэхэм зыщалъэштыгъэ адигэ паюм сигъешыгъэ гупшигъэ гумекхэр

Ильесипшкіе, токыкіе, шъенкъоқе узекіләбжыме посугъе цыфхем атырахыгъэгъэ сурэтъжхэм сяплыныр сиклас. Ахэм гашэр зыфедэгъэ шыпкъэр арюльагъо, зэрэ шуцэ-фыжхэм ямыльтыгъэу, цыфхем гушхъебаинигъэу ялэр, зэфыштыкіе ахэлхэр ыкылъепкъ зэхшэе инэу агъэльтапэрэр милькум ыпэ зэрерагъэштырэр зэхэшош.

Ахэм зядъапшэмэ, титеплы зэтекіы. Сурэтхэм арюльагъо зынубж хэкотэгъэ шапсыгъэл пэпч лъепкъэу кызхэкыгъэр зэригэлтапэрэм ишыхатэу, икултурнэ кіэн ыгашло льагъу ыкыл егъэзигъэ хэмийлэу адигэ хурышо паю ышхэе зэрэtesсыр. Ау паю, сэ кынзэрэшошырэмкіе, хульфыгъем ышхэе зыгъэдэхэрэ щыгъын закъо ѿщтэп, ар адигагъэм, лъепкъ шэн-хабзэм, адигэм идунаететыкіэрэ идунаеззехашэрэ ятамыгъэу ѿщт.

Тятэж пашъэхэм кытфыща-нэжыгъэ зеклокіе-зэхэтикіхэр непэ зэречтэйнэхэрэр хети инэртигъэу. Цып-ципэу иттэ-күххэрэ байнигъэу ліеужыкхэм алъыдгъээсъжын фэягъэр тэклекіы. Бзэр тшокоды, осин зыфетшыгъигъэ зэфы-

щыгъкіхэр зэблэтэхъух, адигагъэр тщегупшэ.

Зинах кіэракіе ѿмыл хульфыгъэ шуашау цыер башлагъэ пыльапэм зыптилъэжыгъэр. Адэ джы хурышо паю икодыжыгъу къэсигъя?

Мы юфым ехылгагъэу бэ-мышэу тхэкыгъыгъэ Шхъэлэхъо Абу ылоштыгъ: «Аужыре ильесхэм гашэр лъешеу зэхоккы. Адигэ лъепкын ыльапсэрэ итарих шэжкырэ зэрэтгыгъупшэрэм фэдэу тэ, нахыжхэмрэ кыткэлъыккорэ ныбжыкіхэмрэ, тазыфагу дэлтигъэ зэ-

пхынагъэхэр кючаджэ хуугъэ».

Адигэ паю ехым заригъеды-шуашау дгъэфедэжырэп. Ар тэры зилажъэр, тщигыщтмэ зи пэрихуу къытфэхъурэп», — тизэдгүшүйгъу горэм шэнгэлэжэйеу, академикэу, нароведэу Хадэгъэлэ Аскэр кызыриоло-гагъэр сщигыупшэрэп.

«Паю сщигыгъэу съкъэхъугъ» зыоштыгъ Эсамбаев Махмуди сгу къэкыгъы. Лы шылкъа, гушуагъэ. А зир ары паспортын паю ѿшгъэу сурэт зытрыхыгъэу Урысаем исигъэр.

Хуушо Шапсыгъэр пштэмэ, тинахыгъипш пэпч зи нэбгырэ-түр ары адигэ паю зы-

паю зыщалъагъэп. Шылкъэр пюштмэ, сэри мафэ къес ар сщигъэп, ау зэхэхъягъхуу създаклохэр мэхъан зэрэстэрэ кыхэзгэшчиуу сифаа зыхыкіе ар зыщсэль».

Непэ глобализцием тэ тизакъоп хэшагъэ хуугъэр. Бзэр, лъепкъ нэшанхэр, культурэр чээтэнэх. Ау арэп паю зэрэзы-щытымыльэрэм иушхыагъу шхъяла хуурэр. Сэ съзаре-гупшиэрэмкіе, уаси шхъяклифи зыфетымышыгъэу едгъэжыагъ. Ихъыкіе кыщегъэжыагъу тхэлъыгъэ лъепкъ нэшанхэр зетхъажхэрэп. Ары паклошь, татукытыхъе.

«Ары, адигэ паю лъепкъ културэм итамыгъ, ау зэрифэ-шуашау дгъэфедэжырэп. Ар тэры зилажъэр, тщигыщтмэ зи пэрихуу къытфэхъурэп», — тизэдгүшүйгъу горэм шэнгэлэжэйеу, академикэу, нароведэу Хадэгъэлэ Аскэр кызыриоло-гагъэр сщигыупшэрэп.

«Паю сщигыгъэу съкъэхъугъ» зыоштыгъ Эсамбаев Махмуди сгу къэкыгъы. Лы шылкъа, гушуагъэ. А зир ары паспортын паю ѿшгъэу сурэт зытрыхыгъэу Урысаем исигъэр.

Хуушо Шапсыгъэр пштэмэ, тинахыгъипш пэпч зи нэбгырэ-түр ары адигэ паю зы-

щыгъыр. Нахь ныбжыкіхэм зыщалъахэрэп. Гукъаоми, хадагъэхэм хульфыгъэхэр шхъяпциххуу къякуалхэр хуугъэ, сидигуи адигэ хабзэм ар үумысштыгъ.

Адигэ Республикаэрэ Пышээ шьолыррэ арьс быслымэнхэм я Диндэлэжыаплэ ямутигъиу Емых Нурбый ылоштыгъ:

«Тятэжхэр цыф юшыгъэх, адигэ паю агъэльтапштыгъ. Уипало бгъэкодыныр, пытгыупшныр, нэмыкы чыпілэ кыщунэнэр өмүкүшхуу алтытэштыгъ. Гүшүэ щэриохуу «Уипало гээтиси еупчыж», «Ошынэмэ, паю зыщыль», нэмыкіхэри аш уасэу фашыштыгъэм ехылгагъэх. Сэри ар хаджэ съзэхъум үүж зызыгыслэгъагъэр».

Абу къытхэмьтэжыми, ар бэрэ зыкіхъопсыгъе юфтгыоу джыре уахътэми зэшшумыгъыртыгу къэдгэкыгъын. Лъепкъ еджэлэ шылкъе адигэбээз за-къокі ѿшыгъаджхэрэу, адигэ шуашхэр еджахлохэм ашыгъхеу къякуалхэрэу тиленэу фэягъ.

Сэ кызыэрэшошырэмкіе, адигагъэр мыкодыным пае хэти ежь ышхэхкіе аш кыфигъэзэжын фое. Ау адигэ паю зыщольз закъокі ѿшыгъаджхэрэу, адигэ шуашхэр еджахлохэм ашыгъхеу къякуалхэрэу тиленэу фэягъ.

Шыихъ чыгым иулагъэхэр

Чыопсым исаугъэт цэрилоу, лъепкын ыкыл культурэм якіэнэу зэрэштыр къэзыушыхъатырэ къэралыгъо статус кызыэраторыгъэу Шэхапэ дэт Тюльпан чыгышхом джыри шэфэу хэлтыр маклэп...

Метрэ 30-м ехуу зильэгэгъэ чыгым ыпкъ ежь ѿмышь пкынгъохэр хэлхэмэ бэмышэу аупльэкүгъ, зережагъэхуу кынчэкыгъ. Приборэу агъэфедагъэм гучуу такъыр зыхэль чыпілэр кызыгъотыкіе макъе кыгъэу-щыгъигъ. Янагъякы, чыгым зэрэхкыыхъагъэм икууагъякыи ахэр зэфедагъэхэр, ябагъякыи пшыгъагъэм нэсныштыгъ.

Куаджэу Шэхэкій ѿшыпсэурэ

хъагъэх, зерегъашэх, шэнгэлэхъэм, музейхэм яофишэхэм залуегъакі.

Мэдин ары шапсыгъэхэм агъэльтаплэрэ чыгышхор арга-гэупльэкүнэу зыгу къэкыгъэр. Аш ынубж зыфэдизим башлагъэ цыфхэр зигъэгумэхъэрэр ыкыл зытегүшүйгъэр. Шылкъэри пцыри зэхэхъажыгъэу ильесхэр makloх. Шэнгэлэжэ пэпч чыгым ыкышо тыркьюхэр кытагъэблагъэхи.

кызыгъичыгъ, революциер кынзэрэдахыгъэм ѿшгъуаз. Хэгъэгү зэошхом ильэхъан чыгым ышхъагъкіе ошоогум тилет-чикхэмрэ нэмыцхэмрэ бэрэ Ѣынзээуагъэх. Хуугъэ-шлагъэ пэпч чыгым ыкышо тыркьюхэр кытагъишаагъэх.

Шапсыгъэхэм я Адигэ Хасэ, Шэхэкій ичыпілэ общественэ зыгъэлорышэжылэпилэ ипащэу Лыф Халидэ, Краснодар краим ичыопш шольыр хэхыгъэхэр кызыгъумэрэ Гээлорышланлэм иятыонэрэ отдел испециалист шхъяла хэхыгъумэрэ Алексей Дворницкэм, Шъачэ и Лъепкъ парк и Шэхэпэ мэхъан зытагъэхэрэп икъера-лыгъо инспекторэу Шхъялэхъо Мэджыдэ Мэдинэ кыыдьрагъэ-

Хуушт Мэдинэ чыгым якъэбар сыхъат пчагъэрэ кыытотэн ыльэкыщт. Исэнхъат мэзыр къеухъумэгъэнэм епхыгъ, ашъэрэ гъэсэнгъэ ил. Ильес заулекіе узекіләбжыме краеведением ишыгыкъуу пыхагъ. Чыгу іэгъо-благъохэр кыыпльы-

юф зыдашээр ары лириодендронным ынубж зыфэдизим кынзашшетыгъэр — ильес 251-рэ! Ушэтинхэр джыри лъагъэкую-тэх аштоигъу.

— Тюльпан чыгым бэ кырыкъуагъэр ыкыл кыльгэгъуагъэр, — elo Мэдинэ. — Кавказ заор

штагъ. Чыгым гъучыхэр хэлхэмэ аупльэкү зэхъум юфтхабзэхэр зэрхъагъэхэр ыкыл сурэтхэр зэрэтирахыгъэхэр официальнэу зэхагъэуцогъе актым ратхагъэх.

Мэдинэ кызыэрэриорэмкіе, комиссием хэтхэм пкыгыуплэ инхэу чыгым зэрэхэлтыр кынхагъэштыгъ. «Ахэр щэхэнкі хүн, топыщэу зэбгырутугъэм Ѣынз куутафэхэнкі е къемуагъэхэр хэлхэнкі мэхъу, — elo аш. — Гучуу такъырхэр чыгым ыпкъ хэхыгъэхэр, Ѣынз шылкъе хуугъэх, чыг кынхамыи башлагъэ зызызфишэжыгъэр. Ау тэкъуафэхэр зыхэльхэм якууагъэрэ ежь чыгыгыпкын ильес къес миллиметри 3 зэрэххэрээрэ кыыдэллытэхэмэ, гучи-хэр зыхэльхэр ильэс 160 — 170-рэ фэдиз хуугъэх.

Юфыгъом изэшохын рагъэжъагъ. Тапекіе улъякунхэри, ушэтинхэри, зэфэхысыжъхэри зышынхэ фаехэр юфым шэнгыгъэ куухэр фызиоле специалистхэр ары.

**Нэкүбгъор
зыгъэхъазы-
рыгъэр
НЫБЭ Анзор.**

Цыфыр ыкIи чыопсыр

ТИЛЬЭПІ КҮШХЭР

Пкынэ-пкынэу зэхэль кытэшIэкыгъэ чыопсым ихалэмэтыгъэ ухэтми умыгъешIэгъон пльэкыщтэп. Аш елтыгъэу непэрэ мафэхэм мэфэкыбэм ацIэ кыщырао ыкли ашIолофыу хагъеунэфыкы.

КыюшIэкыгъэ дунаишкор
пшэнир, аш нахь пэблагъэ
зыпшыныр дэгүү.

Тыгъэгъазэм и 11-р — күшхэхэм я Дунэе маф. Уегу-
пшишсэмэ, күшхэхэр егашIэм
адыгэхэмкэ пытэпIэ дэпкъеу
щытыгъэх: күшхэхэж кы-
бзэр, күшхэх мэээр, къекы-
рэ лъэпкэ зэфэшхяафхэр —
чыгхэр, уц Iэзэгъухэр дэгүү
дэдээр ашIехэр агъефедэштэ-
гъэх; псэушхэхэри шаклохэм-
кэ лы къебзагъэх, кымэфэ
мафэхэм унагъомкэ дэшхын
кыучэх хьущтыгъэх. Пхъешхэ-
мушхэхэр мээхэм ахизыгъэх,
бжыххэпэ мэфэ ошIухэм ахэр
кьашыпштыгъэх, ини цыкIуи
гуапэ псауныгъемкэ хурэ-
жы къабзэр зыуащэштыгъэх,
ехыжэгъэ-егъэзигъэ хэмий-
лээр загъэпсэфыщтыгъэ, зэр-
тезеклиххэхэрэми лъешеу ишIуа-
гъэ къякыщтыгъэх. Күшхэх
мээхэм ахэт чыгь пытэ лъэпк-
хэр псэолапхъеу ыкли пхэ
нахь кызэрклохэр гъэстини-
хуэ агъефедэштыгъэх. Пыибэ
зэфэшхяафхэм защауххумэу
адыгэхэр күшхэх лъапхэм
ащтыысштыгъэх, күшхэх
псыххори къапблагъеу, зы-
шашоицом агъефедэу.

Адыгэхэмрэ күшхэхэм язэпхыныгъэ зэльашIэрэ ти-
тхэклохуу КIэрэшэ Тембот
ихудожественнэ произведение-
хэу «Хаджэрт», «Шапсыгъэ
пшаш» зыфлохэрэм игъеко-
тыгъэу къашитыгъэ.

Кавказ күшхэхэр гъашIэрэ
саугъетых, осенчъэх. Ижирэ
адыгэ лъэпкэ лъачIэр ышыгъ
ыкли гултытэ-гурыш инхэр зы-
IэкIэлъигъ, чыопсымрэ цы-
фимрэ яхалэл зэфыщтыкэ-
ба мы дунаир щызыгъетэу зы-
гъэрхъатырэр! Адыгэхэм та-
пэкIэ сакыныгъэ ин ахэльигъ;
ау сидми зыукIэрэ чыгыгым
обзэгъукэ хэулаштыгъэх, тхы-

бэ шошхуныгъэм зэльиыгъ-
хеу, лъешеу сакыгъэх. Күшхэхэм
былымхэр афыхэти, бжыххэ
кIэсэ-кIымэфэ лъэхьан-
ным щагъэхуущтыгъэх; къяшI-
кыгъэ дунаим пэблэгъагъэхэти,
ошIущтми, ошхыщтми, къесыщт-
ми, къечууыщтми къашI-
щтыгъэ. Күшхэх мээхэм хэс
къолбзыхэри дэгүү дэдэу,
анахеу хуульфыгъэхуу зекло-
нир зищиIэнгъагъэхэм, ашI-
щтыгъ. Дунаишхом ыгъэгушх-
хеу, щыгугхеу, агу lae кы-
рамыгъахеу, шлум палпэхеу
шылагъэх, шошхуныгъэм гу-
клиачэ аригъэгъотыщтыгъ, шлум
палпэштыгъэх, кIэлъеуущтыгъэх
ыкли фэхкызырыгъэх — шлум,
гушуагъор къафаклощтыгъ. Сы-
дигуу цыфыгъэр къагъэгъун-
щтыгъ. Аш фэдэ зыкыныгъэу
чыопсым дырялагъэм лъэпкъир
зэриуухумагъэр, зэригъепыт-
гъэр нафа.

Непи, я XXI-рэ лэшIэгъум
тызыщилъебакъорэм, күшхэх-

хэр — күшхэхеу, иныхеу,
пкышишохеу, пытхэхеу, лъэшхэхеу,
зафэхеу дунаим къыддитых. Цыфыбэр
ахэм етупшыгъеу зыгъэпсэфыгъо мафэхэм якlyх,
зэрагъэлъапIэхэрэм нахьыбэу,
аушлоих. Дэгъоп күшххи мэ-
зи хэхитэкулпIэ шыныхэр, ау-
цыф цыкIум зыдимышIэжь-
хэу бэба IэklashIэрэ.

Ау тхъекъэгъэшIыгъэ ду-
нэе шхуантIэр, күшхэхэр,
псыххохэр, хыхэр аукъодьеу
пфикикыинхеу щытхэп, цы-
фим ахэм иягъэ аригъекIызэ,
ежь-ежырэу зэрээгоожырэм
иакыл нэсынкIэ игъо шынык.

Загъори жи, кIи тыкъыз-

хэшхжыкы: күшхэхэм, мээхэм,
псыххо юшхохэм аулы шлоир
къащэтэшыпы, ау нахьыбэм
Чатэкъу, зэрарышхор алэжы.
Тичыопс лъапIэ тешумыгъэ-
гуа, пстэуми сидигъуу тыф-
жыгъесакы!

Күшхэхэр — чыопс тын
лъапIэх. Ахэр зэ благьеу зы-

лъэгъугъеу, зышагъэм ныбжы-
рэу ыгу къенэжых. Күшххэх-
эр — лъагх, зандх, пагх. Уафэмсакыымэ, къюбгъуон-
хэри къадыхэт. Апэдэх кү-
шххэхэм сазыщIагъэр Адыгэ
кIэлэгъяджка училищим иалэрэ
курс сисэу арыгъэ. ШэкIогъу
мазэм иапэрэ тхъамэфэ ошу
игъэпсэфыгъо мэфитIукIэ аш-
тэ, апэрэ курсым ублэпIэ клас-
схэмкэ кIэлэгъяджкэ хуу зышо-
игъохэмрэ а лъэхъаным учили-
щим спорт къутамэу иагъэм
щеджэхэрэмрэ тывзэхэтигъ.

Тэ тышшэшээ зэкIагъ, адре-
хэм янахьыбэр кIэлэгъэр, ау
пшьешеу зышыплли ахэтигъ, нэбгыри 100 Iэпэ-цыпэ тыху-
щтыгъ. Ильэс 15 снынжыгъ, егашIэм гъогу зэшхэзашь
нэмийкI сымыльэгъугъеу, сир-
мыкIуагъеу щытыгъ.

Мыдьикэ күшххэр зэндабз; лъэсэгъоу пхырыкхэрэри Ион-
тIэ-шантIэх, анах тхъамыкIа-
гъор ахэм уяппыхын умылз-
кIэу, агъу шыныкэ күшххэ
цакIэм, куу едзыгъигъеу Шхъэ-
гуащэ гүлэу, зыриутэкыжъеу
зэрэшчыэрэри ари. Мыщ фэ-
диз цыфим тезищэжьэгъ кIэ-
лэгъяджэхэм зы унашьо горэ
къитфашигъигъ; тывзэпшIэ-
жыгъигъеу, зым ыуж зыр итэу,
уакыкIэзимэ хъущтэпшь, туты-
тубыгъэ тозэ, тывзэкIуатэ.
Спортым зыфэгъигасхэрэм
сиунэкIощ Мамырыкъо Аслын
ахэт, аш сугу къыдещае; иныб-
джэгъу адыгэ кIалхэри хуул-
хэх, ахэм хэти ямылзэгъеу,
зэкIами анаэ атырагъеты.

Гъозэрыпль күшххэх тхы-
цээм тыйтетэу шлуклау тыкIуагъ.
Уцыр къэтабэу шхъонтIабз,
къэгъагъэхэр дахеу хагошагъеу
къышэхийх; жыр къэбзэ-лъабз,
аузыкIем, чыылalo. Бзыухэри
мыщ амакъэки ятеплээхи щы-
нэмийкI; бгъэж тэмабгъор,
самолетым фэдэу, мышына-
хэу къытшхъашибы, ерагъоу
еэзо-льохэзэ, тшхъэшагъэки.
Текло, тэкIуатэ, ау тэ, цыр-щыр

купым, тыпсаоу къэтэрэгъэ-
зэжы нахьыбэ тыфаэп. Спор-
тымкэ тикIэлэгъаджэхэр бэ-
лахых, нэгушлох, яшгуу, агу
рехы күшххэм щызеклонхэр,
тэ тесагъэп, тывзэгъуу. Етла-
ни «орэд къашью» alo. Орэд
къесэло поношь, узтеуцорэр
умылзэгъуу күшххэбг tlo-
кIэ щынагъом зыдэбгъэфена,
ауми ерагъ.

Сыдми, зы къопэ-къеуцупIэ
горэм тынэси, къытагъэгъэз-
жыгъ; бэджэжье тхъагъепцыр
нэрэ-лэрэм къыздизыгъери ты-
мышIэу тапашххэ къиуцаагъ,
гъэшIэгъоныр, мыгумэкIыххэу
мэфышххэ. ТикIэлэгъаджэу, ермэл,
хэкIотэгъэшхуу Борис Еноковичыр
баджэм щэгушххы, конфет горэ Iуедээ,
«мэ-
фышххэ мыр, сенэгэ, уае
къэкIокIэ» elo. ЗэхапшIэу нахь
къэфебагъ, жыы папцIэу ты-
къэзычыххэштэгъери къоды-
жыгъ, тэри ткIуачэ текуладэ-
ба дэкIоеным, тыкъэпшыгъ, ТыкъэкIожы
Гъозэрыпль музеймкэ, ау джыри тычыжь,
күшххэ шыгу лъэгэ гъогу
бгъузэм тыйтет. Нэрэ-лэрэм, ула-
бэмэ уатэлэбэштэм фэдэу
ошууапшхэр къеъользэгъях, уашхор
щыуан хуураеу къеу-
шьорэкIыгъ: ошхышо псынкIэр
къыритупшыгъ, чыылэ, тежажэп,
тэцнанльэ, уубытын щылэп. КIэ-
лэгъаджэхэри нахь къэгумэ-
кыгъ, «Шумыгузажху, шу-
зэмийнкI, күшххэхты нээзим
шъуемыпльх!» alo, мэкуох.
Спортым пыльхэр нахь зэкIэу-
бытагъэхуу къычIэкIыгъ. Ти-
пшьашхэхэм ашыц дэцIэнль-
хи, ахэр мыхуугъэмэ, дэфэ-
штэгъи бгытIуакIэм, тыкъерэхы-
жы тизыфээжь щыIэп. Аслын
къачы, слапэ къыбуытыгъ, спсэ
къыпхыхажыгъ, сипшIэшэгъуу
Нюсэ сэц нахь пытэхъуу аш
зыхегъан, ытамэ тэтихъа-
штэм фэдэу. Сыдми, а клал-
хэм, Тхъэм ыуукIэ, яшгъэ-
шхо къытэгъигъ, тывзэгъусау
арыщтын тызыкIащэгъэри.
Лъэгум тыкъызехъажым, гушор
тфэмыбуытыгъеу, орэдир къы-
хэтэйдзагъ.

Мыдьикэ типшыпIэу тыкъыз-
хажыгъэхэм картоф жъэры-
мэр, щэлэмэ мэ Iешлур теклуты,
ащ фэдэу тлупс къечъеу бэрэ
къыхэхийгъэп. Чэц мэфитIум
тыдхэгүгъ, тыкъэшхаагъ, ты-
зэнкIохуу, зыдгъэпсэфыгъ.
Джаа фэдагъ күшххэм тиапэ-
рэ кIогуу, аш зы цыф ыныжь
тешIэжыгъ.

Джы Адыгэим икъушххэ-
хэр мафэ къес зыгъэпсэфы-
ним нахь тегъэпсыхъагъе ыкли
щынэгъончээ мэхъух, цыфэу
күшххэм къаклохэрэм япчы-
агъи хэпшыкIэу хэхъо. Ари, зыгъэпсэфыпIэ дэгъуми цы-
фимкэ мэхъанэшхо и, анах
пшххапэ хуухэрэри күшххэх-
эр, ахэм яжыы къабз, яхъал-
мэтигъ.

МАМЫРЫКЬО Нуриет.

Дзюдо

Зыр дышьэ, ятлонэрэр...

Урысыем дзюдомкэ и Кубок кыдэхыгъэним фэгъэхыгъэ зэнэкъокуу къалэу Ханты-Мансийскэ щыкъуагъ. Хэгъэгум ишъолыр 43-мэ якомандэхэр хагъэунэфыкырэ чыпіхэм афэбэнагъэх.

Адыгейим ихэшыпыкыгъэ командэ нэбгыри 7 хэтыгь. Тулпэрэ Айдэмэр килограмм 81-м нэс къэзыщчыхэрэм янэкъокуу. Санкт-Петербург, Тюмень, Тверь къарыкыгъэхэм «къабзэу» атэклиагъ. Дышьэ медалым икыдэхынкэ бэнэгъум Москва иллыклоу Анвар Османовым нэгъеуплэ-пэгъу 20-кэ щитекъуагъ.

Килограмм 60-м нэс къэзыщчыхэрэм якуп Адыгейим ибэнэкъу 3 хэтыгь. Пашю Алый, Мерэм Дамир, Дэхьу Азэмэт. Пэшорыгъэш зэлукыгъхэм А. Дэхьум илэпэлэсэнгъэ дэгъоу къашигъэльгъуагъ. Мордовием къикыгъэм апэрэ бэнэгъур къышуихыгъ. Аш къыкылэлтыкыгъэ зэлукыгъур Санкт-Петербург ибэнакло дырилагъ. Теклоныгъэр Санкт-Петербург къикыгъэм 9хыгъ.

Дэхьу Азэмэт ыгу ыгъэкодыгъэп, ящэнэрэ бэнэгъур Москва щыщым къышуихыгъ. Краснодар краим къикыгъэм теклуу, джэрэз медалым икыдэхын фэгъэхыгъэ зэлукыгъу Сант-Петербург къикыгъэ Ш. Амоновым дырилагъ. Азэмэт псынкэу зэрэгупшысээрэм, хэкыпшүхэр къизэригъо-

тыхэрэм яшуагъэкэ теклоныгъэр къидихыгъ.

Ордэн Заур, кг 81-рэ, бэнэгъуи 6 илэгъ, 4-р къыхы, я 5-рэ чыпилэр къифагъэшшошагъ. Джэрэз медалым ар пэблэгъагъ, ау кэух бэнэгъум теклоныгъэр къищидихынэу фэгъэхуагъэ.

Ингуш Владимир, кг 90-рэ, медаль къифамыгъэшшошагъэми, илэпэлэсэнгъэ хигъэхъонымкэ зэнэкъокуум зэрэхэлэжъягъем шуагъэ хихыгъеу елтытэ.

Лышъхъэм Иукагъэх

— Ханты-Мансийскэ тежъагъэу Москва тыбыбызэ Адыгэ Республиком и Лышъхъэу Къумпыл Мурат тыкыльгъуу, къитхэхъагъ, — къеуатэ Адыгэ Республиком дзюдомкэ ихэшыпыкыгъэ командэ итренер шхъалеу, Адыгейим изаслуженэ тренерэу Бастэ Сэлым. — Самолет клоцым зэдэ-

гущыгъу гъэшгэйон щызэдтиагъ.

Къумпыл Мурат тибэнаклохэм, тренерхэм къаклэупчагъ, дзюдомкэ хэхъоныгъэхэр ашынен афиулагъ.

— Мыехопэ бэнэплэ еджаплэр Урысыем щашэ, — зэдэгущыгъур лягаацэуатэ Тулпэрэ Айдэмэрэ Дэхьу Азэмэтэрэ. — Алырэгъум тышыбэнэним ыпеклэ зэхэшклохэм запышхом къышалоштыгъ Кыблэм ихэшыпыкыгъэ командэ тызэрэхэтыр, Адыгэ Республиком тызэрэшчишыр. Тренер цэрылоу Кобл Якъубэ, Олимпиадэ джэгүнхэм дзюдомкэ дышьэ медальэр къашизыхыгъэ Владимир Невзоровыр, фэшхъафхэри шуклэ ашлэх. Ти Лышъхъэ тызэрэхуагъэ тицэгушхуагъ, зэнэкъокуум тызэрэхэлэжъягъэр тщыгъупшэжыщтэл.

Медальхэр кыдэзыхыгъэ бэнаклохэм япашх тренерхэу Дэхьу Бисльян, Нэпсэу Бисльян, Бастэ Сэлым. Спортышхом гъэхъагъэу щашырэм хагъэхъонэу афэтэло. Сурэтим итхэр: Дэхьу Азэмэт, Нэпсэу Бисльян, Бастэ Сэлым, Тулпэрэ Айдэмэр.

**Зэхэзыщагъэр
ыкыдэзыгъэхъирэр:**
Адыгэ Республиком лъэпкэ Иофхэмкэ, Иэкыб къэралхэм ашынен пэсурэ тильэпкэ-гъухэм адьрияэ зэхныгъэхмкэ ѹкыдэзыгъэбар жыгъэм иамалхэмкэ и Комитет

Адресыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшыгъэр:
385000,
къ. Мыехуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм къаихырэр А4-кэ заджэхэрэ тхъапхэу зипчагъэкэ 5-м емыхъухэрэр ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлтээ, шрифттыр 12-м нахь цыкынену щытэл. Мы шапхъэхэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэкегъэжохых.

E-mail: adygoe@ mail.ru

Зышаушихъятыгъэр:
Урысые Федерацием хэутиин Иофхэмкэ, телевидение-хэмкэ ѹкыдэзыгъэ и Министерствэ и Темир-Кавказ чыплэ гъэйорышил, зэраушыхъятыгъэ номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зышаушихъятыгъэр
ООО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыехуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэклэмки
пчагъэр
3983
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 2932

Хэутынум узьчижтэхэнэу щыт уахтэр
Сыхыттарыр
18.00
Зышаушихъятыгъэр
уахтэр
Сыхыттарыр
18.00

Редактор
шхъялэр
Дэрбэ Т. И.

Редактор шхъялэм
игуадзэр
Мэцлээжко
С. А.

Пишэдэжыж
зыхырэ секретарыр

Жакын
А. З.

Самбо

Хъсанэкъо Мурат фэгъэхыгъ

Дунаим самбэмкэ гъогъу 11 апэрэ чыпилэр къышидээзыхыгъуу, Къэралыгъо Думэм идепутатэу Хъсанэкъо Мурат фэгъэхыгъуу зэнэкъокуур непэ Мыехуапэ щыкъоцт.

— Ильэс 19-м нэс зыныбжхэр спорту Унэшхуу «Ошьутенэм» щызбэнэштых, — къытиуагъ Адыгэ Республиком самбэмкэ иеджаплэр ипащэу Делэкью Адамэ.

— Москва, Санкт-Петербург, Нижний Новгород, Къыблэм, Темир Кавказым яныбжыкыгъэр энэкъокуущтых.

Зэлукыгъхэр пчэдыхым сыхытатыр 10-м аублэштых, пчыхым сыхытатыр 5-м зэнэкъокуур ижье-къотыгъуу къызиэлахышт. Хагъэ-унэфыкырэ чыпилэр къыдээзыхыгъхэр зэлукыгъэр.

Дунаим, Европэм, Урысыем дышьэ медальхэр къашидээзыхыгъэрэхэ Лышэ Хъарун, Къэрэжье Рэмэзан, Цыкыл Рэмэзан, Вардакез Акопян, нэмыкыгъэр энэкъокуур ахэлжэхъэштых. Спортым пышагъэр зэхэшклохэм рагъэблагъэх.

Художественнэ гимнастикэр

Щытхъур Будапешт Къыщахъыгъ

Художественнэ гимнастикэмкэ Дунэе зэлукыгъоу Венгрием икъалэу Будапешт щыкъуагъэм къэралыгъо 16 хэлэжъагъ.

Италием, Израиль, Польшэм, Хорватилем, Урысыем, нэмыкхэм якомандэхэм ялэпэлэсэнгъэ къагъэлэгъуагъ. Адыгэ Республиком икэлэцыклохэмрэ ныбжыкыгъэрэхэмрэ Урысыем ыццэкэ Будапешт зэлукыгъэм, медаль 12 зэлукыгъхэм къашидихыгъ.

2015-рэ ильэсэм Мыехуапэ испорт еджаплэр N 2-м художественнэ гимнастикэмкэ къутамэ къыщызэуахыгъ. Урысыем спортымкэ имастэрэу Яна Цеханович кэлэццыкло купхэм пащэ афашигъ. Адыгэ Республиком художественнэ гимнастикэмкэ и Федерации зызэхашэм, Я. Цеханович тхъаматэу хадзыгъ. Къош Людмилэ, Къасимэ Сабинэ, нэмыкхэри Ыпилэгъуу къыфэхуухээз, кэлэццыклохэр агъасэх.

Будапешт дышьэ медали 6, тыжыни 3, джэрэи 3 тиеджаклохэм къашидихыгъэх, — къеуатэ Яна Цеханович. — Милена Капковам, Милана Матевосян, нэмыкхэм дышьэ медальхэр къафагъэшшошагъэх.

Джырэблагъэ Адыгэ Республиком художественнэ гимнастикэмкэ изэлхүгъэ зэнэкъокуу Мыехуапэ щыкъуагъэм Москва, Ростов-на-Дону, Краснодар, фэшхъафхэм къарыкыгъэрэхэр чанэу хэлэжъагъэх. Адыгейим щыщ пшьешэжъыхэу апэрэ чыпилэр къээзыхыгъэрэхэр республикэм ихэшыпыкыгъэ командэ хагъахъэхи, Венгрием ялэпэлэсэнгъэ шауплэекүгъ.

— Тикэлэццыклохэр художественнэ гимнастикэм хэгъозагъэхэх. Агу етыгъеу юф зыдашгэжъыш, аш тегъэгушо. Спортышхом цэрыло щыхуунхэ алъэкыщтэу сэгүүгэ, — зэдэгущыгъэу лъягъуатэ Яна Цеханович. — Ны-тихэм сафэрэз. Ыпилэгъуу къытфэхуух, тывзэупчыжы.

Къош Аминэ пшьешэжъые нэгушуу, художественнэ гимнастикэм, адыгэ къашохэм заферьасэ. Будапешт ятлонэрэ чыпилэр къызэрэшьидихыгъэм

фэш мэгушо, ау дышьэ медалым пэблагъэ зэрэхуулагъэр щыгъупшэрэп. Спорт Унэшхуу Кобл Якъубэ ыццэ зыхырэхэм художественнэ гимнастикэмкэ кэлэдэжаклохэм зыщахъасэ. Мыехуапэ иадминистрации физкультурэмкэ ѹкыдэзыгъэ и Комитет итхъаматэу Дмитрий Щербаневыр тренерхэм, кэлэдэжаклохэм афэгушуагъ.

Дунэе, хэзэгүү зэнэкъокуухэм спортымхэр нахыбэрэ ахэлжээнхэм фэш унашьохэр рихуухагъэх.

Художественнэ гимнастикэм пкыр эпсихъ, псауныгъэр егъэпйтэ, — къеуатэ Дмитрий Щербаневыр. — Яна Цеханович тренер дэгъу. Спорт Унэшхуу итепльэкэ дахэ, цыфхэм якъуапэ зэрэхуулагъэм тыкыыпкырыкызэ, нэмык спорт лъэпкхэм кэлээзихъэр зэхэтшэштых.

Сурэтим итхэр: художественнэ гимнастикэм зыфэзыгъасэхэрэр; Будапешт щыгъагъэр.

**Нэктубгъор зыгъэхъазыргъэр
ЕМТЫЛЬ Нурбы.**